

SANAT EĞİTİMCİLERİNİN BAKIŞ AÇISINDAN “PEPEE”

“PEPEE”: FROM THE ART EDUCATORS’ VIEWPOINT

Emre AŞILIOĞLU¹

Öz

Bu araştırmanın amacı Pepee canlandırma dizisinin çocukların sanat eğitimine katkısını, sanat eğitimcilerin görüşlerinden yararlanılarak incelemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseninde gerçekleştirilmiştir. Veriler altı sanat eğitimcisi ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Veriler araştırmacı tarafından çözümlenirken önce katılımcı görüşleri kodlanmıştır. Daha sonra bu kodlar kullanılarak temalar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırma bulgularına göre Pepee canlandırma dizisi çocukların okul öğrenmelerini destekleme açısından başarılı bulunurken; çocukları yaratıcı deneyimlere yönlendirme ve estetik yargıları geliştirme açısından yeterince etkili bulunmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca çocukları, tüketime yönlendirici olarak kullanılması da olumsuzluk olarak dile getirilmiştir. Bu bulgulara göre; Pepee örneğinden yola çıkılarak canlandırma film tasarımlarında yaratıcılığa ve estetik değerlere de ağırlık verilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Canlandırma sineması, Pepee, sanat eğitimi, yaratıcılık, estetik.

Abstract

The aim of this research is to analyze the contribution of Pepee animation series to art education by using art educators’ opinions. The research is carried out in phenomenological design, one of the qualitative research methods. The data was acquired by using semi-structured interview technique, which was done with six art educators. In the analysis of data, first, the participants’ opinions are coded. Later, by using these codes, themes are generated and interpreted. According to research findings, Pepee animation series is found successful in terms of supporting school learning while found inefficient in terms of guiding children to creative experiences and developing aesthetic judgment. Besides, directing children to consumption is expressed as a drawback. According to these findings; it has been suggested that creativity and aesthetic values should be emphasized in animation film designs by going out from the example of Pepee.

Keywords: Animation cinema, Pepee, art education, creativity, aesthetic.

1. GİRİŞ

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kitle iletişim araçları sayıca artmaya ve yeni işlevler yerine getirmeye başlamıştır. Bu artış insanların yaşama ilişkin deneyimlerinin zenginleşmesini sağlamıştır. Günümüzde yeni doğan bir çocuk televizyon, “akıllı” telefon, mikroçip, gelişmiş bilgisayarlar gibi iletişim araçlarının yaygın olarak kullanıldığı bir dünyaya gözlerini açmaktadır. Dolayısıyla kitle iletişim araçları yetişkinleri olduğu kadar çocukları da etkilemektedir. Çocukların etkilendikleri araçların başında televizyon ve televizyonda izledikleri programların başında da canlandırma filmler gelmektedir (Cesur ve Parker, 2007, s. 114).

Canlandırma filmler, çocuklar için ilgi çekici, eğlendirici ve eğitici ortamlardır; onların gerçek yaşamda görmediklerini görülür ve yaşamadıklarını yaşanır kırlar. Canlandırma filmlerde rengin, biçimlerin ve hareketin gücünden yararlanılarak kurmaca bir

¹ Arş. Gör. Mardin Artuklu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü. emre.asilioglu@hotmail.com

dünya ortaya yaratılır. Bu dünya çocuğun gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur. Hayal güçlerini besler ve geliştirir. Yaşamı yaratıcı bir biçimde deneyimlemeleri için uygun ortamlar sağlar. Olağanüstü karakterlerle özdeşleşerek, hayal kurmaları; çeşitli serüvenler yaşamaları mümkün hale gelir. Böylece yaratıcı deneyimlere açık hale gelirler. Diğer yandan canlandırma filmler sahip oldukları imgelere yenilerini eklemelerini, zihinsel şemalarını düzenlemelerini ve bilgi evrenlerini genişletmelerini kolaylaştırır.

Türkiye’de televizyon yayıncılığının ilk yıllarında farklı ülkelerde üretilen yapımlar TRT kurumunun kanalında gösterilirken; televizyon yayıncılığının gelişmesi ve televizyon kanallarının sayısının artması ile birlikte çocuklara yönelik yayın yapan tematik kanallar da artmış ve ağırlıklı olarak canlandırma filmler yayınlamaya başlamıştır. Son yıllarda çocuklar televizyonun yanı sıra internet ortamlarını kullanarak canlandırma filmler izleyebilmektedir. Yayıncılıkta son yıllarda yaşanan gelişmeler Türkiye’de canlandırma film yapımını da olumlu yönde etkilemiştir. Türkiye’de üretilen bu yapımlar arasında, yeni bölümleri üretilmemesine rağmen, halen çocuklar arasında oldukça popüler olan “Pepee”, izlenirlik açısından ilk sıralarda yer almaktadır (Samur, Demirhan, Soydan ve Önkol, 2014, s. 154). Pepee, görsel özelliklerinin yanında karakterleriyle de küçük yaşlardaki çocukların ilgisini çekebilecek özelliklere sahip bir film olarak görülmektedir.

Bu araştırmada sanat eğitimcilerinin görüşlerinden yararlanılarak biçimsel ve içerik özellikleriyle “Pepee” canlandırma filminin çocukların yaşamlarında sanatsal bir uyaran olup-olamayacağı sorusuna cevap aranmıştır.

Canlandırma filmlerde teknik ve estetiğin birleşimi, üretimin sadece bir boyutunu oluşturmaktayken önemli kabul edilen diğer alanlar ise senaryonun kurgulanması ve izleyiciye sunduğu iletiler olmaktadır. Özellikle okulöncesi dönem çocuklara yönelik tasarlanacak canlandırma filmlerin senaryolarında, çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin gereksinimlerine yanıt bulunması ve yaratıcı bir sürecin yaşanmasını kolaylaştırıcı öğelere yer verilmesi gerekli görülmektedir.

Pepee dizisi 2008’de Eskişehir’de Ayşe Şule Bilgiç ve bir grup canlandırma tasarımcısı tarafından planlanmıştır. Pepee, yayına girdikten kısa bir süre sonra, özellikle okulöncesi dönem çocukları arasında oldukça popüler hale gelmiştir. Bu özelliğinden dolayı Pepee ile ilgili çok sayıda bilimsel araştırma yapılmış ve çeşitli açılardan incelemeye konu olmuştur. Pepee ile ilgili yapılan araştırmalarda ele alınan konulardan bazıları; kavram öğretimi (Coşkun ve Köroğlu, 2016); küresel ve yerel kültür inşası (Eşitti, 2016); ebeveyn ve çocuk gözünden Pepee canlandırma filmi (Samur ve diğerleri, 2014); toplumsal cinsiyet rollerinin üretimi (Özsoy ve Taşdelen, 2016); toplumsal cinsiyet eşitliği (Kalaycı, 2015); kültür aktarımıdır (Türkmen, 2012). Pepee üzerine çok sayıda bilimsel araştırma yapılmış olmasına karşın sanat eğitimi açısından Pepee canlandırma dizisinin incelenmesi üzerine alanyazınında bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bu nedenle, araştırmamızda sanat eğitimcilerinin görüşlerinden yararlanılarak, Pepee canlandırma dizisinin çocukların sanatsal gelişimlerinde ihtiyaç duyulan ortamı ne ölçüde sağladığını incelemenin yararlı olacağı düşünülmüştür.

1.1. Amaç

Bu araştırmada sanat eğitimcilerinin görüşlerinden yararlanılarak, Pepee canlandırma dizisinin öncelikle sanat eğitimindeki etkilerini incelemek ve bu bağlamda, Pepee canlandırma dizisinin çocukları hangi yönlerden etkilediği ve bu etkilerin sanatsal bir sürecin yaşanmasında ortaya çıkardığı sorunların tartışılması amaçlanmıştır.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Sanat eğitimcilerinin, Pepee canlandırma dizisinin sanatsal değeri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Sanat eğitimcilerine göre, Pepee canlandırma dizisi, çocukların yaşantılarını hangi açılardan etkilemektedir?

2. YÖNTEM

Araştırma; nitel araştırma yönteminde ve olgubilim (fenomenoloji) deseninde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma bireylerin oluşturdukları anlamları inceleyerek alana özgü açıklama ya da teori geliştirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Özden, 2017, s. 5). Olgubilim araştırmalarının özünü; katılımcıların yaşamış oldukları deneyim ile ilgili duyguları, algıları, düşünceleri ve bunları nasıl yapılandırıp nasıl algıladıkları konusu oluşturur (Patton, 2014). İnsanların ne kadarının hangi bilgi ya da tutma sahip olduklarını sayılarla ifade etmek mümkün olmakla birlikte, niçin öyle davrandıklarını ya da tutumun gerisinde yatan etkenlerin neler olduğunu belirlemek oldukça güçtür. Nicel araştırma yöntemiyle yanıtlanması zor olan bu soruları yanıtlayabilmek ve sanat eğitimcilerinin Pepee canlandırma dizisi ile ilgili deneyimlerini anlamak amacıyla nitel yöntem tercih edilmiştir.

2.1. Verilerin Toplanması

Veriler Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nden 3, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nden 2 ve Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü’nden 1 öğretim elemanından oluşan bir çalışma grubundan elde edilmiştir. Çalışma grubunda yer alacak katılımcıların belirlenmesinde Pepee canlandırma dizisini izlemiş olmak ölçüt olarak kullanılmıştır. Veriler katılımcılarla yüz yüze görüşerek ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Veriler toplandıktan sonra katılımcılardan verdikleri yanıtlarla ilgili teyit alınmıştır.

2.2. Verilerin Analizi

Birbiri ile ilgili olan veriler ilgili olduğu konu göz önünde bulundurularak kodlanmış. Daha sonra ortak kodlardan yararlanılarak temalar oluşturulmuştur. Kodlama, araştırmacı ile birlikte başka bir kişi tarafından yapılmıştır. Kodlamalar arasında tutarlık tespit edilmesinden sonra temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizinde tematik analiz tekniği kullanılmıştır. Tematik analiz veriler içinde temalar ve örüntüler aranmak amacıyla yapılır (Glesne, 2015, s. 259). Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan temalar çerçevesinde yorumlama işlemine geçilmiştir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Pepee canlandırma dizisi ile ilgili katılımcı görüşlerinden yararlanılarak dört tema oluşturulmuştur. Bunlar; yaratıcılığı geliştirme; estetik değer oluşturma; öğreticilik ve tüketim kültürüdür.

3.1. Yaratıcılığı Geliştirme Açısından Pepee

Çocuklar küçük yaşlarda yaratıcılıklarını geliştirecek potansiyele sahiptir. Her şeyi sorarlar, anlamaya çalışırlar, bu amaçla çeşitli etkinliklerde bulunurlar (İlhan, 2009). Yaratıcılıklarına karşılık bulmalarına yarayacak uyaranlar ararlar. Bunlarla bir arada bulunmaktan mutlu olurlar. Çocuğun biçimleri, dokuları ve renkleri tanımada, görsel belleğinin gelişmesi ve böylece farklılıkların ve benzerliklerin ayırımını yapabilir duruma gelmesinde okulöncesi dönemde nitelikli grafik düzenlenmelerle karşılaşmasının önemi büyüktür (Çakmak ve Sofuoğlu, 1997). Bu özellikleri taşıyan canlandırma filmler; çocukları

farklı biçimsel düzenlemeler yapma konusunda cesaretlendirebilir. Grafik düzenlemelerde farklı bağlantılar kurmaya yöneltebilir. Bu bakımdan nitelikli canlandırma filmler, sanatsal iletileri örtük olarak aktararak sanatsal bir uyarı olma işlevini yerine getirebilir. Bir canlandırma filmin bunları yerine getirebilmesi için düzeye uygunluk, ilgi çekicilik, çocuğun duygu ve düşünce dünyasından örnekler taşıma ve onu yaratıcı etkinlikte buldurmaya isteklendirme gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir.

Pepee canlandırma dizisi ile ilgili katılımcı görüşleri incelendiğinde; çocuğu yaratıcı deneyimde bulunmaya yönlendirme konusunda yeterli bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak katılımcı 4 şu düşünceleri dile getirmiştir:

“Her canlandırma film yaratıcılıkla ilgili bir yaşantı sağlamaz. Özellikle hedef kitlesine uygun olarak tasarlanmış yapımlarla bu mümkün olabilir. Örnek vermek gerekirse Pepee, okulöncesi dönem çocuklarına hitap eden bir yapım. Pocoyo'nun yerli bir yeniden üretimi gibi karşımıza çıkıyor; ancak fiziksel yaratıcılık dediğimiz duruma büyük bir katkısının olduğunu söylemek zor. Çünkü ben yaratıcılık deyince çocuğun hayal dünyasında geliştirdiği şeyleri farklı fiziksel araçlarla tekrar üretmesini anlıyorum. Bence orada, o öyküde tam anlamıyla bir hayal dünyası da yok aslında. Daha kısıtlı bir dünya var aslında. O öyküye bağlı olarak kahramanlar, mekânlar, yan karakterler belli bir formatın içerisinde kalıyor.”

Katılımcı 1 ise; *“Pepee birebir olmasa bile başka bir yapımın taklidi olarak karşımıza çıkıyor. Benzer bir yapım olan Rafadan Tayfa'nın daha özgün olduğunu söyleyebiliriz. Ancak onun da animasyonunun yani hareketlendirilmesinin çok iyi olmadığını görüyoruz.”* diyerek yaratıcı bir deneyimin yaşanması için çocuğa sunulan canlandırma filmin özgünlüğüne ve hareket unsurunun niteliğine vurgu yaparken, Pepee'nin bu açılarından yeterli olmadığına dikkatlerimizi çekmektedir.

Bu açıdan, diğer sanat eserleri gibi çocuğa sunulan canlandırma filmlerin iletilerinin de tıpkı biçimsel ve teknik özelliklerde olduğu gibi sanatsal bir değer taşıması ve sanatçı duyarlılığı ile kurgulanmış olması önemli olmaktadır. Bu şekilde kurgulanmış öykülere sahip canlandırma filmler; çocukları kendi öykülerini kurgulamaları konusunda cesaretlendirebilir. Çocuğun yeni ve farklı deneyimler yaşaması, bir yandan yaratıcılık için gereken farklı bağlantıları kurabilmeyi sağlarken diğer yandan yaşama ilişkin deneyimlerinin zenginleşmesine katkıda bulunur (Sever, 2010).

Katılımcıların büyük bir kısmı Pepee'nin çocuklara hazır imgeler sunduğunu, bu imgelerin birbirine benzer nitelikler taşıdığını ve çocukları belli kalıplar içinde düşünmeye yönelten iletilere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Oysa yaratıcılıkta meraklı olma, kalıpların dışına çıkma, farklı bağlantılar kurma, yeni deneyimlere açık olma, özgün düşünme gibi özelliklere sahip olma gibi özellikler gerekir. Katılımcı görüşleri incelendiğinde; Pepee'nin hem görsel hem de öykü olarak ilettiği mesajların bu özelliklerin gereklerini karşılama konusunda yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcı 2, Pepee canlandırma dizisinin izlenmesinin başka sanatsal deneyimlerle birleştirilmesinin sanatsal bir sürecin yaşanabilmesi olanağını artıracaklarını belirtmektedir. Ona göre Pepee, yaratıcı deneyimlerde bulunmada bir uyarı olabilir. Ancak böyle bir sürecin yaşanmasının özel birtakım koşulların yerine getirilmesine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Çocuklar, *“Ülkemizde de günümüz çocuklarının, ilk resme başladığında ben bir Pepe çizeceğim dediğini ve çizdiğini görebiliriz. Bu bir yaratıcılık mı? Bence değil. Ama bu sürecin iyi kurgulanırsa yaratıcılığı teşvik edebilir”* demektedir.

Katılımcı 5 ise, “Genel olarak canlandırma film kendi başına bir tekniktir. Aslında müzik, öykü, renk, biçim gibi sanatsal ifade biçimlerini içermektedir. Bu açıdan Pepee, çocuklara temel hareket ilkelerini aktarabilir. Çocuklar bunlardan yararlanılarak canlandırma etkinliklerine yönlendirilebilir. Böylece görsel algıları geliştirilebilir ve insanların canlandırma filmlerine bakış açıları değiştirilebilir.” şeklinde görüş bildirmektedir.

Katılımcı görüşlerinden de anlaşılacağı gibi Pepee canlandırma dizisi tek başına sanatsal bir uyaran olarak kullanılmaya elverişli olmamakla birlikte çocuklara diğer sanatsal etkinliklerle birlikte, onların bir parçası olarak sunulduğunda yaratıcı deneyimlerin yaşanmasını olanaklı hale getirebilir.

3.2. Estetik Değer Oluşturma Açısından Pepee

Bir sanat eseri, bir başka deyişle sanat olgusu üç unsurun varlığı ile ortaya çıkar. Bunlar; sanatçı, sanat eseri ve o eseri alımlayan kişi. Bu üç ögenin etkileşimi ile estetik değer oluşur. Estetik değer kavramına farklı açılardan yaklaşmalar bulunmaktadır. Bunlardan birini, estetik olanın sanat eserinden ziyade onu yapan ve ona bakan kişide oluşan psikolojik etki ile açıklayan görüştür. Buna karşın estetiği, öznel bakış açısının dışına çıkarak, sanat eseriyle açıklayan fenomenolojik estetikçiler de bulunmaktadır (Ergün, 2010, s. 4). Birinci görüşe göre değerlendirmede sanat eserinin estetik değeri onu alımlayan tarafından belirlenir. Eserdeki sanatsal boyut, sanatçının ortaya koyduğu ürün ile estetik boyut ise, onu alımlayanın anlamlandırması ile oluşur (Ekiz, 2017). İkinci görüşe göre ise kişisel görüşlerin dışına çıkan ve estetik gerçekliği bireyden bağımsız olarak ele alan bir mantık düzeni bulunmaktadır.

Hangi bakış açısıyla ele alınırsa alınsın, çocukların canlandırma filmlerle girdikleri etkileşim sonucunda estetik duygunun ve yargının gelişmesi estetik bir sürecin yaşanmasına bağlıdır. Çocuklar sanat değeri taşıyan canlandırma filmler ile bu süreci yaşayabilir ve güzel, çirkin, iyi ya da kötü gibi birtakım yargılar geliştirebilir. Bu açıdan Pepee ile ilgili katılımcı görüşleri şu sonuçları ortaya koymaktadır.

Katılımcı 2’ye göre: Sanatsal kaygılarla üretilmiş ve yaratıcı ürünün canlandırma filmler çocuklara estetik deneyim yaşama açısından zengin bir ortam sunar. Çocuk, bu ortamda geçirdiği dolaylı yaşantılarla seçimler yapmayı, değerler oluşturmayı ve bunları estetik yargılara dönüştürmeyi öğrenir. Böylece kendi içinde tutarlı, estetik bir değerler sistemi geliştirebilirler.

Çocukluk döneminde geçirilen bu tür deneyimler bireyin gelecekteki yaşamlarında dünyayı algılamalarını şekillendirecek kadar önemlidir. Çocuklar etkileşimde buldukları sanatsal ürünler aracılığıyla bir yandan estetik bir süreci yaşarken diğer yandan sanatın dilini kullanmayı da öğrenirler. Batılı ülkelerde yaşayan bir çocuğun orta çocukluk dönemlerinde ilgi duyduğu canlandırma karakterlerini çeşitli yönleriyle çizimlerinde ifade ederken sanatın çok ilerisinde teknikler kullanarak yansıttığı örneklerle rastlanmaktadır (Golomb, 2011).

Katılımcı 5’e göre, canlandırma filmlerin tasarımında çeşitlilik ve farklı tekniklerin yansıtılmaması, estetik deneyimi sınırlandıran bir unsur haline gelmektedir. Oysa çocuk estetik yargılar geliştirirken ne kadar çok ve birbirinden farklı örneklerle karşılaşarsa estetik yargıları da o kadar tutarlı bir biçimde geliştirilmiş olur. Katılımcı 1’e göre ise; “Pepee çok izlenen bir dizi ama bence onun bu kadar popülerleşmesini sağlayan yönü ise eğiticiliğiydi. Pek çok canlandırma filmin örtük mesajlar içerdiği ve bu nedenle kültürel bir yozlaşmaya yol açtığı olduğu söyleniyor. Bu açıdan Pepee “yerli ve milli” olarak pazarlandı. İnsanlar Pepee’yi çocuklarını emanet edecekleri bakıcı ya da bir eğitici gibi gördü. Ancak Pepeenin biçimsel ve içerik olarak sunduğu birbirine benzer ileteler çocuklarda estetik farkındalığı geliştirmede yetersiz kaldı ya da bu yönü göz ardı edildi.” Bu açıdan Pepee örneğinin

birbirine benzer biçimsel ve içerik özellikleriyle çocuklarda estetik duyarlılığın ve yargının gelişmesinde yeterince etkili olamayacağı söylenebilir.

Katılımcı 2 ise bu konuda çocukların farklı örneklerle karşılaşmasının önemine dikkat çekmektedir: *“Farklı tekniklerin kullanılması aynı zamanda çocuğun yaratıcılığına da önemli bir katkı sağlıyor. Bunun biraz aynı kalemle resim yapmaya benzediğini düşünüyorum. Sonuçta çocuklar ne kadar farklı tekniği izleme şansına sahip olurlarsa o kadar hazırbulunuşluk düzeyleri yüksek olacaktır. Kendileri de farklı materyalleri, yöntemleri deneyebileceklerdir.”*

3.3. Öğretici Olarak Pepee

Canlandırma filmlerin özünde sanatın araç ve anlatım yöntemleri yer almaktadır. Bu özelliği ile canlandırma filmler çocukların ilgisini çekebildiği gibi aynı zamanda çocuklara kimi zaman örtük kimi zaman ise doğrudan eğitim veren uyaranlar olarak düşünülmektedir. Bir yandan sanatın nesnesi olmakta diğer yandan bir eğitim işlevi yerine getirmektedir. Bir canlandırma filmin tasarımında bu iki boyutun dengelenmesi gerekli görülmektedir. Canlandırma film sanatsal bir ürün olarak sanatsal bir deneyimin yaşanmasına imkan vermenin yanı sıra hedef kitesinin bilişsel yönünü geliştirici bir özelliği de bulunmaktadır. Pepee canlandırma dizisi ikinci yönüyle oldukça başarılı bulunmaktadır. Canlandırma filmlerin eğitim işlevini doğrudan yapması ile dolaylı yapması arasında büyük bir fark bulunmaktadır. Çünkü çocuklar için sanatsal ürünlerin tasarımında da bu ilkenin gereklerinin yerine getirilmesi önemli görülmektedir. Sanatın ve eğitimin ilkeleri dikkate alınarak tasarlanan sanatsal ürünler çocukları, sanatın anlatım gücüyle etkileyebilmekte ve sanatsal deneyimler yaşamaya isteklendirebilmektedir.

Pepee ile Caillou adlı canlandırma dizilerin çocuklarda kavram geliştirmedeki etkisi konusunda yapılan bir araştırmada; öğretilmek istenen ana ve yan kavramların tekrar edilme sayısının Pepee’de, Caillou’ya göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Coşkun ve Koroğlu, 2016). Araştırmamızın katılımcıları da Pepee’nin öğreticilik yönünün sanatsal yönünden daha ön planda olduğu görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Örneğin katılımcı 3, Türkiye’de canlandırma filmlerin bu yönünün ön planda olmasını şu nedenlere dayandırmaktadır:

“Ülkemizde, son yıllarda pek çok çizgi filmin üretildiğini ve bunların popüler olduğunu görüyoruz. Bunlar arasında özellikle Pepee konusunda çok fazla tartışma yapıldı. Bunun dışında da pek çok film üretildi. Bunların bazılarının çok fazla öğretici olma amacı güttüğünü görüyoruz. Bu sanırım ailelerin ve toplumun talebinden dolayı gerçekleşen bir durum. Bunun belirli oranda ve belirli nitelikte olması durumunda sorun etmiyoruz; fakat bu son dönemde normalin üstüne çıktı. Pek çok yapımın fazla didaktik olduğunu görüyorum. Öğretici olması için bence pek çok zaman çizgi filmin en önemli gücü olan çizgi, renk, hareket, ses gibi elemanlara yeterince önem verilmiyor. Bunu özellikle yerli yapımlarla bazı yabancı yapımları kıyasladığımızda görebiliyoruz. Bütün yabancı yapımlar için söylesem bile dünyada bu işi gerçekten başarılı bir şekilde götüren yapımlar var.”

Katılımcı 6 ise bu konuda şu görüşleri dile getirmektedir:

“Canlandırma filmlerin, eğitici-öğretici olmasıyla, yaratıcılığı desteklemesi arasında çok ince bir çizgi olduğunu düşünüyorum. Bu çizgiyi aştığınızda çocuğun düşünmesine alan kalmıyor. Çocuğun düşünmesine, ben olsam ne yapardım sorusuna cevap verecek bir alanın bulunmasına ihtiyaç var.”

Görüldüğü gibi sanat eğitimciler canlandırma filmlerin eğitsel işlevlerini önemsemekte ve bunun sanatsal iletilerle dengeli olmasının önemine dikkat çekmektedirler.

Aslında bilişsel öğrenmelerde de hazır bilgileri aktarmak yerine çocukların zihinlerinde belirsizlikler yaratmanın öğrenmeyi sağlamada daha etkili olduğu kabul edilmektedir. Piaget (2013), öğrenmeyi denge, dengesizlik ve yeniden denge oluşturma süreci olarak açıklamaktadır. Dolayısıyla ister başka yollarla isterse canlandırma filmler ile çocuklara davranışlar kazandırılırken hazır bilgiler vermek yerine çocuğun zihninde belirsizlikler yaratmak gerekmektedir. Bu bağlamda canlandırma filmlerin iletilerinde kesin yargılardan kaçınılmalı, çocukların gelişim özellikleri dikkate alınmalı ve neden sonuç ilişkilerini kurabilmeleri sağlanmalıdır (Sever, 2010, s. 22). Ural’a (2013) göre, çocuklara sunulacak uyarılarda konu ilgi çekici, basit ve hem de ilginin sürdürülmesine olanak sağlayacak kadar karmaşık olmalıdır. Okulöncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanacak yapımların çocuğa göre düzenlenmesine öncelik verilmesinin yanı sıra estetik yargıların geliştirilmesine ve yaratıcılıklarının devindirilmesine imkan veriyor mu? Sorusuna olumlu cevap verecek nitelikleri taşımasına da dikkat edilmelidir.

Bazı katılımcılara göre, Pepee canlandırma dizisindeki karakterler de çocukları etkilemekte; çocukların bu karakterlerle özdeşleşmelerine neden olarak modeller aracılığıyla öğrenmelerini sağlamaktadır. Katılımcı 3 bu durumu eleştirirken, şu görüşleri dile getirmektedir:

“Türkiye’de üretilen canlandırma filmlerde çocuklara bir şeyler öğretme kaygısının ön plana çıktığını düşünüyorum. Pek çok veli de bu durumu olumlu olarak yorumluyor. Pepee’nin de bu anlayışın bir ürünü olarak ortaya çıktığını düşünüyorum. Hatta bazı okulöncesi eğitim kurumlarında sanki eğitimin bir parçası gibi kullanılıyor. Bu, kimi eğitimcilere göre faydalı olabilir ancak ben, canlandırma filmlerin fazla didaktik olmasını doğru bulmuyorum.”

Bununla birlikte bazı katılımcıların bu görüşün aksi yönünde görüşler dile getirdikleri görülmektedir. Örneğin, katılımcı 1’e göre; canlandırma filmler çocukları karakterleri ile de etkilemektedir. Çocuklar oyunlarına, resimlerine, şarkılarına ve diğer pek çok etkinliklerine canlandırma film karakterlerini yansıtmaktadır. Pepee ve Pepee canlandırma dizisindeki diğer karakterler de (Şila, Bebee, Zulu, Dedee, vb.) bunlar arasındadır. Dolayısıyla Pepee bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özelliklerin kazanılmasında da çocuklara rol modeller sunabilmektedir.

Bandura sosyal öğrenme kuramında bu durumu modelden öğrenme olarak açıklamaktadır. Bu kurama göre, birey modelin özelliklerini gözlemleyerek ve bunlardan çıkarımda bulunarak öğrenmektedir. Model almada yalnızca modelin davranışlarının sonuçları değil; özellikleri de etkili olmaktadır. Modelin özellikleri gözlemcinin özelliklerine ne kadar benziyorsa, gözlemcinin onun davranışlarına benzer davranışlar gösterme eğilimi artmaktadır (Yeşilyaprak, 2003).

3.4. Tüketim Kültürü ve Pepee

Sanat eğitimcilerinin Pepee canlandırma dizisi hakkında görüş bildirdikleri bir diğer konu da tüketim kültürü ile ilgilidir. Pepee canlandırma dizisini gerçekleştiren Düşyeri Stüdyoları’nın internet sayfalarında verilen bilgilere göre, farklı sektörlerden firmalarla çeşitli lisans anlaşmaları bulunmaktadır. Bu anlaşmalar çerçevesinde; pelüş oyuncaklar, kırtasiye ürünleri, gıda ambalajları, kozmetik ürünler, mayo-bikini gibi çeşitli ürünler aracılığı ile Pepee gibi kahramanlarının bilinirlikleri arttırılmaktadır. Aynı zamanda stüdyo bu anlaşmalarla, maddi kazanç sağlamaktadır.

Günümüzde birçok alanda olduğu gibi sanatın ve bu arada canlandırma sinemasının da insanları tüketime yönlendirici bir araç olarak kullanılması giderek yaygınlaşmaktadır. Tüketimde çocukların da belirleyicilik yönlerinin artmasında canlandırma filmler bir araç olarak kullanılmaktadır. Çocukların izledikleri canlandırma film karakterleri bazen bir

oyuncakta, bazen bir giyside, bazen de bir kırtasiye ürünüde çocuğu tüketime yönlendirici etki yaratmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu durum, canlandırma filmlerin çocukları etkileme gücünden faydalanılarak ve sanatsal kaygılar bir kenara bırakıldığını düşünmemize neden olmaktadır.

Canlandırma filmlerin çocukları tüketime yönlendirici olmasını eleştiren katılımcı 6, şu görüşleri dile getirmektedir:

“Eskiden Disney gibi şirketler filmlerden sonra o film kahramanlarının figürlerini, posterlerini, kalem, kitap baskılarını vb. satmaya veya bir ürünün satılmasını kolaylaştıran bir araç olarak kullanırdı. Bizim yapımlar da bu stratejileri benimsediler hatta en son bir paket domatesin üzerinde pepe resimleri gördüm. Evet, filmler ticari birer üründür ama onların etkilediği toplum kesimi henüz okulöncesi dönemde yer alan çocuklar.”

Çocukların bu dönemde tercihler yapmada etkiye açık olmaları söz konusudur. Canlandırma filmlerin tasarımında çocuğun bu durumundan abartılı bir şekilde yararlanılması, onların duygularının ve isteklerinin de kötüye kullanılması anlamına gelmektedir. Bu durum canlandırma filmlerinin, çocuklara estetik bir süreç yaşama imkânı vermek yerine, çeşitli ürünlerin, açık veya örtük olarak, reklamını yapan bir araç haline gelmesine neden olabilir.

Bu tespiti katılımcı 1 de şu düşünceleri dile getirerek desteklemektedir: *“Dünya’da yaratılmak istenen tüketim çılgınlığının bir parçası haline gelmiştir bu yapımlar. Moda, teknoloji, gıda, vb. sektörlerde ürünlerin pazarlanmasında bu yapımların ön plana çıkarıldığını görmekteyiz.”*

Katılımcı 3 de canlandırma filmlerin kullanılma biçimine bağlı olarak çocuklar üzerinde yarattığı etkinin de farklı sonuçlar doğurduğunu şu cümlelerle dile getirmektedir: *“Bazı eğitimciler bu yapımları iyi niyetle kullanmaya çalışırlarken tüketim üzerine çalışanlar çocuğun daha çok tüketmesi için bir araç olarak görmektedirler.”*

Katılımcı 4 ise, diğer katılımcılara benzer düşünceler dile getirmektedir:

“Canlandırma filmlerin çocukları aslında doğrudan tüketime teşvik etmek için yapıldığını düşünüyorum. Çocuk, canlandırma filmlerde gördüğü, sevdiği bir kahramanı tüketebileceği, satın alabileceği bir üründe gördüğü zaman ona yöneliyor. Bu aslında günümüz kapitalist anlayışının bir yansıması. Tabii bunun çocuklar üzerinden yapılması ise işi biraz korkunç kılıyor.”

Canlandırma film sektöründe çocukları tüketmeye yönlendirme çabasının bu kadar ön plana çıkması çocukların sanatı bir değer olarak içselleştirmelerini olumsuz olarak etkilemektedir. Oysa bir canlandırma film tasarlanırken sanatsal kaygılar ön planda olmalı, film estetik değer, bilişsel öğrenme ve bilinçli tüketici yetiştirme konularında bir denge oluşturacak şekilde tasarlanmalıdır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Canlandırma sineması gelişen iletişim araçları sayesinde daha çok insana kolayca ulaşabilmekte; bilgisayar ve diğer teknolojik ortamların sağladığı olanaklar sayesinde de daha hızlı ve görsel bakımdan daha etkileyici biçimde tasarlanabilmektedir. İnsanlara sunduğu kurmaca dünya sayesinde en çok çocukları etkilemekte, onların hayal dünyalarında yanıt aradıkları soruları karşılayabilmelerinin yanı sıra hayal güçlerini geliştirecek yeni ve farklı deneyimler yaşamalarının ortamı olabilmektedirler.

Sanat eğitimcilerinin Pepee canlandırma dizisi ile ilgili deneyimlerinden, bu filmin çocukların yaratıcı bir süreci yaşamalarını sağlama konusunda ve çocukların estetik yargılarını geliştirmeleri konusunda yeterince etki yaratmadığı anlaşılmaktadır. Bunun temelinde tasarımda özgünlüğe yeterince önem verilmemesi yatmaktadır. Buna karşın çocuklara bilgi verme, kavram öğrenme, kültürel değerleri içselleştirme gibi konularda oldukça etkili olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılara göre, Pepee canlandırma dizisinin çocukları tüketime yönlendirici olması ya da bu amaçla kullanılıyor olmasının olumlu özelliklerini gölgede bırakmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı dizi, izleyici potansiyeli yüksek olmasına karşın Sanatsal değer oluşturmada beklenen etkiyi yaratamamaktadır. Pepee'nin tasarımında, yaratıcılık, estetik duyarlık, bilgi aktarma ve tüketim alışkanlıkları oluşturma boyutları arasında denge oluşturulmasının çocukları özellikle sanatsal gelişim açısından olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

4.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

Pepee ile ilgili katılımcı görüşlerinden çıkarılan sonuçlara göre canlandırma filmlerin aynı zamanda çocukların yaratıcılıklarını devindirecek özellikleri barındıracak şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Çocukların canlandırma film izlerken aynı zamanda yaratıcı bir deneyim yaşayabilecekleri özgün yapımlara ihtiyaç vardır. Canlandırma sineması ile ilgili kültür politikaları oluşturulurken özgün yapımların desteklenmesine ve teşvik edilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır.

Çocukların sanat eğitimi sürecinde sadece canlandırma filmleri izlemesi yerine basit canlandırma teknikleri kullanarak çeşitli projeleri geliştirmeleri desteklenmelidir.

Canlandırma sineması gibi sanatsal ifade araçlarının tümünü kullanabilen bir türün sanat eğitiminde bir uyarıcı olabilmesi için bilgi aktarma yerine çocukları düşünmeye, merak etmeye ve farklı bağlantılar kurmaya yönlendirecek şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Canlandırma filmler, çocukların bir yandan bilinçli tüketici olarak yetişmelerini sağlayacak şekilde tasarlanırken; diğer yandan estetik duyarlılıklarını geliştirmeye imkan verecek iletilere yer vermelidir.

KAYNAKÇA

- Cesur, S. ve Paker, O. (2007). Televizyon ve Çocuk: Çocukların Tv Programlarına İlişkin Tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 106-125.
- Coşkun, E. ve Köroğlu, M. (2016). Pepee ve Caillou Çizgi Filmlerinde Kavram Öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 601-619.
- Çakmak, H. G. ve Sofuoğlu, M. G. (1997). 1974-1993 Yılları Arasında Türkçe Basılmış Olan Resimli Öykü Kitaplarının Resimlendirilme ve Fiziksel Özellikleri Yönünden İncelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(1), 42-53.
- Ekiz, T. (2007). Alımlama Estetiği Mi Metinlerarasılık Mı? *DTCF Dergisi*, 47(2). 119-127.
- Ergün, M. (2010). Estetik (Sanat Felsefesi) [1-1]. Erişim Adresi: <http://mustafaergun.com.tr/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/sanadfelsefesi.pdf>. Erişim tarihi: 28 Ocak 2018
- Eşitti, Ş. (2016). Çizgi Filmlerde Küresel ve Yerel Kültürün İnşası: Caillou ve Pepee Örneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(32), 125-144.

- Glesne, C. (2015). *Nitel Araştırmaya Giriş*, (Baskı, 5). (Çeviri editörleri, Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Golomb, C. (2011). *The Creation of Imaginary Worlds: the role of art, magic & dreams in child development*: Jessica Kingsley Publishers.
- İlhan, A. Ç. (2009). Okulöncesinde Yaratıcılık ve Sanat Eğitimi *Okulöncesinde Yaratıcılık ve Drama Eğitimi* (s. 85-108). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kalaycı, N. (2015). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Bir Çizgi Film Çözümlemesi: Pepee. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 40(177), 243-270.
- Özden, M. V. S., A. (2017). Nitel Araştırmada Paradigma ve Teorik Temeller *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (s. 1-29). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özsoy, M. ve Taşdelen, E. Ş. (2016). Pepee Çizgi Dizisinde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Üretimi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 42(42), 252-265.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Piaget, J. (2013). *Çocuğun Gözüyle Dünya* (İ. Yerguz, Çev. Baskı. 3). Ankara: Dost Kitabevi.
- Samur, A. Ö., Demirhan, T. D., Soydan, S. ve Önkol, L. (2014). Pepee Çizgi Filminin Ebeveyn Öğretmen Ve Çocuk Gözüyle Değerlendirilmesi/Assesment Of Pepee Cartoon From Perspectives Of Parents Teachers And Children. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26).
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve Edebiyat* (Baskı 5). İzmir: Tudem.
- Türkmen, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139-158.
- Ural, S. (2013). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. *M. Gönen (Editör). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap.*
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.